

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ravitsemisyriyten uudelleentyöllistämisen tukemisesta ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ravitsemisyriyten uudelleentyöllistämisen tukemisesta ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 238/2020 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Timo Kisanlahti, työ- ja elinkeinoministeriö
- tutkimusprofessori Mika Maliranta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto (etäkuuleminen)
- ekonomisti Mikko Kiesiläinen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry (etäkuuleminen)
- toimitusjohtaja Timo Lappi, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry (etäkuuleminen)
- pääekonomisti Ilkka Kaukoranta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (etäkuuleminen)
- apulaisjohtaja Päivi Laatikainen-Mattsson, Suomen matkailualan liitto ry (etäkuuleminen)
- puheenjohtaja Ilkka Kujala, Suomen Tilintarkastajat ry (etäkuuleminen)
- asiantuntija Jarkko Raitio, Suomen Tilintarkastajat ry (etäkuuleminen)
- pääekonomisti Mika Kuismanen, Suomen Yrittäjät ry (etäkuuleminen)

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- NoHo Partners Oyj
- Scandic Hotels Oy
- Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ravitsemisyriyten uudelleentyöllistämisen tukemisesta ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä annettua lakia. Lakiin lisättäisiin säännös, jolla kevennettäisiin pienelle ravitsemisyriykselle aiheutuvaa kustannusrasitetta yksinkertaistamalla hyvityksen laskemismenettelyä. Niin ikään ehdotetulla säännöksellä kevennettäisiin pienikokoisten ravitsemisyriyten tilinpäätösinformaatiota koskevia vaatimuksia saadun hyvityksen osalta. Tällöin

Valiokunnan mietintö TaVM 36/2020 vp

myös Euroopan komission edellyttämät takaisinperintävelvoitteet lievenisivät voimassa olevaan lakiin verrattuna.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoite

Ehdotuksen taustalla on 5.6.2020 voimaan tullut laki ravitsemisyriyten uudelleentöyölistämisen tukemisesta ja toiminnan rajoitusten hyvittämisestä (403/2020). Sääntelyn hyväksyttävyyys EU:n valtioneukisääntelyn näkökulmasta edellytti tuolloin hyvityksen alistamista komission edellyttämälle jälkikäteiselle tarkastukselle (toteutumaperusteinen rajoitus). Kyseessä oleva EU-sääntely mahdollistaa tuen myöntämisen myös aiemmin tappiollisille yrityksille. Samalla sääntely on kuitenkin edellyttänyt sen varmistamista, ettei hyvitystä suoriteta suurempana kuin mikä oli ravitsemisliikkeiden kiinnipitovelvoitteen ajalta (4.4.—31.5.2020) kertynyt tappio netotettuna vertailukauden tuloksen kanssa. Hyvityksellä ei siten ole voitu kattaa kiinnipitovelvoitteesta kertyneitä tappioita muuten kuin sillä osuudella, joka on vertailukauden tappiota suurempi. Jos aiemmalla vertailukaudella toteutunut tappio olisi ollut esimerkiksi 1 000 euroa ja kiinnipitokaudella 2 500, hyvityksen enimmäismäärä rajautuisi 1 500 euroon.

Toteutumaperusteinen tarkastelu edellyttää kuitenkin poikkeuksellisia kirjanpitolaskennallisia toimenpiteitä. Ravitsemisyriyksen olisi laadittava sekä kiinnipitokaudelta että vertailukaudelta kausikohtaiset tuloslaskelmat, jotta voitaisiin varmistua toteutumaperusteisen rajoituksen täyttymisestä. Nämä tuloslaskelmat eivät synny kirjanpitojärjestelmästä automaattisesti vaan edellyttävät erikseen suoritettavaa laskennallista kohdentamista. Kausikohtaisesta tuloslaskennasta annetaan myös tilinpäätöksessä erityinen liitetieto, joka todentaa toteutumaperusteisen rajoituksen täyttymisen. Myös tilintarkastajan on todettava rajoituksen toteutuminen tilintarkastuskertomuksessaan.

Huomattava osa ravitsemisyriyksistä on mikro- tai pienikokoisia yrityksiä, joille edellä kuvattua hallinnollinen kustannusrasite voi olla saatuun hyvitykseen nähden merkittävä. Lain voimaantulon jälkeen EU:n valtioneukitoimenpiteiden edellytyksiä on vallitsevassa pandemiatilanteessa helpotettu muuttamalla tilapäistä valtioneukikehikkoa 2.7.2020 tavalla, joka mahdollistaa toteutumaperusteisesta tarkastelusta luopumisen pienyritysten osalta.

Talousvaliokunta pitää esitettyä sääntelyä perusteltuna ja puoltaa esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Keskeisten ehdotusten arviointia

Ehdotuksen mukaan edellä kuvattu toteutumaperusteinen rajoitus ei enää koskisi alle 50 henkeä työllistäviä yrityksiä, joiden liikevaihto tai taseen loppusumma on alle 10 miljoonaa euroa. Tämän pienyrityksiä koskevan poikkeuksen soveltamisala määrittyisi siten komission suosituksen 2003/361/EY ja asiaa koskevan komission tulkintaohjeen mukaisesti. Muutos ei vaikuttaisi tuen

Valiokunnan mietintö TaVM 36/2020 vp

myöntämisedellytyksiin eikä laskentasäännöksiin, eli hyvitys olisi myönnetty samanmääräisenä, jos ehdotettu säännös olisi sisältynyt lakiin jo sen tullessa voimaan 29.5.2020.

Yritystukiin liittyy yleisesti ongelma mahdollisesta kilpailun vääristymisestä tavalla, joka voi heikentää markkinoiden toimivuutta pitkällä aikavälillä. Perusteetonta kilpailuetua voi syntyä toisaalta myös siitä, että tukien hallinnoinnin ja hakemisen kustannukset muodostuvat pienille yrityksille suhteellisesti raskaammiksi kuin suuremmille. Pahimmillaan kustannukset voivat muodostua tukeen nähden niin suuriksi, että tuen nettohyöty voi jäädä vähäiseksi. Nyt esitetty sääntely pyrkii lievittämään tätä ongelmaa, ja ehdotusta voidaan tältä kannalta pitää kilpailunäkökulmasta perusteltuna.

Tarkasteltavan hyvityksen osalta on hyväksytty myös se, ettei siihen liity tarveharkintaa ja että sitä voivat osin saada myös sellaiset yritykset, joilla ei olisi sille taloudellista tarvetta yrityksen toiminnan näkökulmasta. Hyvitys on liittynyt poikkeukselliseen pandemiatilanteeseen ja tarpeeseen turvata rajoitussääntelyn kohteena olleille yrityksille kohtuullinen hyvitys joustamattomien kustannusten kompensoimiseksi ja rajoitusvelvoitteen vaikutusten lieventämiseksi. Hyvitys on jo alun perin ollut suurelta osin tietoteknisten joukkoajojen piirissä eikä ole edellyttänyt erillistä hakemusta. Nyt esitetyn helpotuksen piiriin tulisivat myös ne yritykset, jotka ovat jo ennen lain voimaantuloa laaditun tilinpäätöksen perusteella maksaneet hyvitystä takaisin. Näissä tilanteissa pienyritys voisi hakea KEHA-keskukselta palautusta. Tätä voidaan pitää hyvityksen kohteena olevien yritysten yhdenvertaisen kohtelun kannalta perusteltuna.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tarkasteltu myös kysymystä esitetyn sääntelyn mahdollisista kilpailuneutraliteettiongelmista sääntelyn piiriin kuuluvien pienten ja mikroyritysten sekä toisaalta poikkeussäännösten ulkopuolelle jäävien suurempien yritysten välillä. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan kansallisen sääntelyn lähtökohtana oleva EU:n valtiontukisääntely ei mahdollistaisi nykyisen tukijärjestelmän puitteissa ehdotettujen helpotusten laajentamista koskemaan nyt esitettyä suurempia yrityksiä, vaikka sääntely asettaakin suuret yritykset tältä osin pieniä epäedullisempaan asemaan. Talousvaliokunta toteaa kuitenkin, että toisaalta myös esimerkiksi konserneihin kuuluvat pienyritykset kuuluvat ehdotetun poikkeussääntelyn piiriin 9 a §:n mukaisten edellytysten täytyessä.

Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että viruspandemiaan liittyvien tuki-instrumenttien kokonaisuus muodostaa monista säädöksistä ja niiden taustalla olevasta EU-sääntelystä rakentuvan osin vaikeaselkoisen kokonaisuuden. Sääntelyn toimivuuden ja vaikuttavuuden arviointia helpottaisi myös eri valtioissa toteutettujen tukijärjestelmien kansainvälinen vertailu. Lisäksi valiokunta korostaa, että nyt esitetyn sääntelyn lainsäädäntöteknisesti monimutkaisen rakenteen vuoksi on tärkeää, että viranomaiset ja toimiala huolehtivat yritysten riittävästä ohjeistamisesta sääntelyn tulkinnassa ja hyvitysten palautusten hakemisessa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö TaVM 36/2020 vp

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 238/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 8.12.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juhana Vartiainen kok
varapuheenjohtaja Hanna Kosonen kesk
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Matias Mäkyne sd
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Joakim Strand r
jäsen Hussein al-Tae sd
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väätäinen sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Olli Immonen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen